

Publikace, které mají na obálce logo „Pražské skupiny školní etnografie“, jsou vždy zárukou, že jsou věnovány tématům, jež mají širší společenský dosah a přinášejí nové poznatky, na které se lze spolehnout. Nejinak tomu je u této práce, která navíc odkrývá nové otázky, nad kterými by se měli zamyslet nejen pedagogové a psychologové, ale i právníci a sociální pracovníci.

Náhradní rodičovská péče bohužel, ale i bohudík, patří k obrazu naší společnosti. Jde tedy o to, aby její pojetí a zabezpečení minimalizovalo újmu, kterou svým dětem způsobují vlastní rodiče. Jednou z forem péče o děti, které musejí své počáteční životní období prožít jinde než u svých zploditelů, je tzv. profesionální rodičovství. Jeho slovenská koncepcie, o které je tu řeč, má svá specifika – patrně jejím nejdůležitějším znakem je, že je to péče krátkodobá, chápaná jako forma péče ústavní. Výzkumný vzorek má také svůj původ na Slovensku.

Je škoda, že pohled na legislativní a organizační rovinu problému neporovnává realie slovenské s českými. Čes-

ký čtenář by měl podstatně širší pole pro vlastní uvažování.

Také se mi zdá, že nemusely být opomenuty dvě osobnosti z našeho domácího prostředí, jejichž přínos k humanizaci rané a ústavní péče je nepopiratelný: psycholog Jaroslav Koch a lékařka Marie Damborská. Zato je tato práce opřena o koncept vývojových stadií dítěte raného věku britského pediatra a psychoanalytika D. W. Winnicotta.

Autoři si jako cíl práce vytkli úkol analyzovat status profesionální matky, která neví, jak dlouho se bude o svěřené dítě starat.

Ve třech rodinách profesionální rodiče pečovali o devět dětí, které do nich přicházely ve věku kolem jednoho roku a více a pobýly zde (kromě jednoho případu, kdy dítě v profesionální rodině žilo až do svých šesti let) zhruba rok. Chlapců bylo šest, děvčátka tři. Nutno dodat, že šest dětí mělo romský původ a jedno dítě bylo poloromské. Podrobně se zkoumala jejich období preadaptační, adaptační a postadaptační. Profesionální rodiny byly úplné a ve všech měli ro-

---

diče vlastní děti. Kazuistiky byly velmi podrobně a pečlivě zpracovány a jejich výsledky shrnuty do tabulek. Struktura a přehlednost tabulek umocňuje hodnotu práce.

Ve svých závěrech si autoři odpovídají na základní otázky vyplývající z cíle práce:

Děti ve stadiu dyády „matka – dítě“ mají tendenci vyžadovat ujištění o stálé lásce matky; matka začne svůj status posouvat od profesionality k větší citové účasti. To nemusí být problém, pokud matka volí tuto cestu jako způsob přechodu k trvalejší formě náhradní péče o svěřené dítě. Jestliže ale matka přijala dítě čistě jako profesionál, vyvstal u ní z toho vlastní vnitřní konflikt a vnější konflikt se samotným dítětem.

Jak autoři konstatují, rovnováha mezi profesionalitou a osobním zaangażováním profesionální matky je – ideál. Jenže na jiném místě shrnují, že průběžná péče by měla být téměř mateřská. Je těžké si to představit, když zároveň se má v dítěti budovat povědomí o biologických rodičích. V tom věku a za dané

situace je to iluzorní. Mimochodem, ani jeden ze sledovaných případů neskončil tak, že by se dítě k biologickým rodičům mohlo vrátit.

Hojivá péče o svěřené dítě je dle zjištění autorů nejvíc narušována tím, že profesionální rodiče si vybírají dovolenou a dítě je dočasně odloženo zpět do ústavu. (Napadá mne: přestože jde o zaměstnanecký poměr těchto rodičů, nemohli by je v této době zastoupit „babička“ a „dědeček“ z jejich strany?)

Po přečtení této knihy se mi neodbytně vrací otázka, zda je skutečně smysluplné a z hlediska psychického vývoje dítěte optimální vkládat mezi ústavní tetu a pěstounskou či adoptivní matku jakýsi mezičlánek v podobě matky profesionální – ale to je problém pro jiný výzkum. Když však na ulici lze zhusta vidět biologické matky, any mají kočárek s boudičkou otočenou tak, že děti na ně nevidí, matky na ně nemluví a spíš se věnují mobilu a pobíhajícímu psu, pak si zase říkám, díky za matky profesionální.

Boris Titzl